

Kainuun liiton lausunnot ajalla 31.8. - 20.9.2021

209/00.04.00.01/2021, 207/10.02.03/2021, 200/00.04.00/2017

MH § 218

1) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Mari Isojärvi ovat 9.9.2021 antaneet Sotkamon kunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Lausunto Sotkamon, Akkonien asemakaavamuutoksen luonnoksesta

Sotkamon kunta on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Akkonien asema-kaavamuutoksen luonnoksesta. Kaavoitettava alue sijaitsee Akkonientien ja Siltasaaren välisellä alueella ja siihen kuuluu Markkintien, Kangaskadun ja Harjukadun varrelle sijoittuvia korttelialueita ja sen pinta-ala on noin 21 ha. Alue sijoittuu Keskustan asemakaava-alueelle.

Kaavoituksen tavoitteena on päivittää olemassa olevaa asemakaavaa ja tarkastella mm. kerroslukuja, kaavarajojen ja kiinteistörajoiden kohtaamista sekä rannan ja tonttien välissä olevien virkistysalueiden käyttötarkoituksia Vuokatin yleiskaavatyön yhteydessä tehtyjen linjausten pohjalta.

Alueella on voimassa oikeusvaikutukseton yleiskaavaa.

Asemakaavaluonnos

Asemakaavaluonnoksen kaavaselostuksessa on esitetty kaava-aluetta koskevat keskeisimmät Kainuun voimassa olevan maakuntakaavoituksen merkinnät ja -määräykset. Asemakaavamuutoksen suhdetta valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on hyvä tuoda esille kaavaselostuksessa.

Kainuun liitto toteaa, että asemakaavamuutoksen luonnos sopeutuu maakuntakaavoitukseen ja toimii hyvänä pohjana asemakaavoitukselle.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa asemakaavaluonnoksesta."

2) Kainuun liitto on 10.9.2021 antanut lausuntopalvelu.fi:n kautta maa- ja metsätalousministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Luonnos Suomen CAP-suunnitelmaksi vuosille 2023-2027 ja suunnitelman ympäristöselostus

1. Strategia ja interventiologiikka

Kainuun liitto pitää hyvänä luonnoksen lähtökohtia turvata maaseudun elinkeinojen kehittämisellä, parantaa kilpailukykyä ja vastata ympäristöhaasteisiin sekä varmistaa Suomen kaltaisessa harvaan asutussa

maassa koko maan alueellisesti tasapainoinen kehitys.

Kainuun liiton mielestä on oikein, että ohjelman tavoitteena on maataloustuotannon mahdollistaminen koko Suomessa. Kainuulle on tärkeää, että turvemaat ja nautakarjatalous tulee huomioitua ohjelman ratkaisussa oikeudenmukaisesti ja tietoon pohjautuen. Nautakarjatalouden harjoittaminen mahdollistaa tuotantosunnista parhaiten monimuotoisuuden tavoitteellisen kehittymisen. Turvemaan määrittelemine on ratkaistava selkeästi. Tarkoituksenmukaista on käyttää suomalaista maalajiluokitusta, jossa turvemaaksi katsotaan pellot, joissa orgaanista ainesta on vähintään 40 %. Turvemailla on edelleen suuri merkitys maatalouden jatkuvuudelle.

Suunnitelman mukaan tilojen kannattavuuden ja maaseudun elinvoimaisuuden kannalta tulee löytää tasapaino ympäristövaatimusten ja rahoitettavien ympäristötoimenpiteiden välillä. Yhteiskunnan vaatimien ilmastotoimenpiteiden ja em. yhteensovituksen onnistumiseksi kaiken maatalousmaan tulee olla korvauskelpoista.

2. Tarveanalyysit

Ohjelman vaikutuksista ja mahdollisuuksista saavuttaa strategisia tavoitteita on mahdollista tehdä arvioita vasta, kun käytettävissä on riittävät vaikuttavuusarviot ja -laskelmat tilatasolla, sektorikohtaisesti ja alueellisesti.

2.0. Läpileikkaava tavoite osaamisen, innovaatioiden ja digitalisaation edistämiseksi

-

2.1. Eryistavoite 1: Tuki riittävien maataloustulojen ja maatilojen selviytymiskyvyn varmistamiseksi koko EU:n alueella, jotta saataisiin parannettua elintarviketurvaa

Kohtuullinen ja kannattava tulotaso maatiloille on varmistettava. Tämän takaamiseksi korvauskelpoisuus (LHK ja ympäristökorvaus) tulee jatkossa ehdottomasti olla jokaisella viljelyssä olevalla peltohehtaarilla.

2.2. Eryistavoite 2: Markkinasuuntatuneisuuden vahvistaminen ja kilpailukyvyn parantaminen kohdentaen erityisesti huomiota tutkimukseen, teknologiaan ja digitalisaatioon

-

2.3. Eryistavoite 3: Viljelijän aseman parantaminen arvoketjussa

-

2.4. Eryistavoite 4: Vaikuttaminen ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, ja myös kestävä energia

Kainuun liitto pitää tärkeänä, että ilmastotoimenpiteiden valinta perustuu tutkittuun ja arvioituun tietoon, jotta kustannustehokkaimpien toimien valinta onnistuu. Esimerkiksi energiatehokkuutta lisäävät toimet ovat kannatettavia. Jakamistalouden ja energiayhteisöjen mahdollisuudet tulisi

hyödyntää täysimääräisesti ja tarkastella tarvitaanko lainsäädäntömuutoksia niiden edistämiseksi.

2.5. Erityistavoite 5: Kestävän kehityksen edistäminen ja luonnonvarojen (kuten vedet, maaperä ja ilma) tehokas hoito

Suunnitelman mukaan tarvitaan innovatiivista ajattelua ja kokeilua erilaisten kiertotaloutta edistävien yhteistyömuotojen kehittämiseksi ja erilaisten sivujakeiden hyväksikäytön edistämiseksi ja erilaisten energiamuotojen hyödyntämiseksi. Tätä tavoitetta tulee tukea erityisrahoituksella.

2.6. Erityistavoite 6: Edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelemista ja ekosysteemipalveluja sekä säilytetään elinympäristöjä ja maisemia

-

2.7. Erityistavoite 7: Nuorten viljelijöiden houkuttelu sekä liiketoiminnan helpottaminen maaseutualueilla

Nuorten yrittäjien saaminen on välttämätöntä maatilayritysten jatkuvuuden turvaamiseksi. Jotta alalle voi hakeutua myös maataloja omistamattomia henkilöitä, tulee tilakauppoja edistää uusilla keinoilla (esim. valtion-takausjärjestelmä rahoituksen varmistamiseksi).

2.8. Erityistavoite 8: Työllisyyden, kasvun, sukupuolten välisen tasa-arvon, sosiaalisen osallisuuden ja paikallisen kehittämisen edistäminen maaseutualueilla, sisältää biotalouden ja kestävän metsätalouden

-

2.9. Erityistavoite 9: Parannetaan tapaa, jolla EU:n maatalous vastaa ruokaa ja terveyttä koskeviin uusiin yhteiskunnan vaatimuksiin, mukaan lukien turvallinen, ravitseva ja kestävä tavalla tuotettu ruoka, ruokavikki sekä eläinten hyvinvointi

-

3. Katsaus riskienhallintaan, ympäristö- ja ilmastokokonaisuuteen ja sektoritoimiin

-

3.1. Katsaus toimenpiteisiin, jotka varmistavat riskienhallinnan johdonmukaisen ja integroidun lähestymistavan

-

3.2. Katsaus ympäristö- ja ilmastoarkkitehtuuriin

Suunnitelman mukaan Suomi on esittänyt, että jäsenmaa voisi pidättäytyä suoran tuen maksamisesta raiviopelloille. Tällaisella esityksellä ole perusteita eikä se toteuta ohjelmaa täysimääräisesti.

3.3. Katsaus sektoritoimiin

-

4. Usealle toimenpiteelle yhteiset asiat

-

4.1. Määritelmät ja vähimmäisvaatimukset

Tukikelpoinen hehtaari -määritelmän täytyy kattaa kaikkea maatalousmaata, myös 2023 tai sen jälkeen raivattua peltoa. Tämä tukee myös tukijärjestelmän yksinkertaistamista.

Suunnitelman mukaan aktiiviviljelijän määritelmä perustuisi rekistereihin. Eläkevakuutusvaatimus on hyvä aktiiviviljelijän määrittelemisessä, koska sen avulla peltomarkkinat todennäköisesti aktivoituvat ja raivaustarve vähenee.

4.2. Ehdollisuus

Mielestämme Pohjois-Suomessa olisi käytettävä ohjelmaluonnoksessa mainittua poikkeusmenettelyä: ”Asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa jäsenvaltiot voivat mukauttaa kyseisillä alueilla vähimmäisvaatimuksia ottaen huomioon lyhyen kasvukauden, joka johtuu talvikauden pituudesta ja vakavuudesta.”

4.3. Tekninen apu, kansallinen maaseutuverkosto ja koordinaatio

Kainuun liitto pitää erittäin hyvänä ja kannatettavana linjausta, minkä mukaan maaseuturahaston rahoitus painottuisi maantieteellisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Linjaus on EU-politiikan peruseriaatteiden mukainen ja huomioi alueiden erityispiirteet.

5. Toimenpiteiden kuvaukset

-

5.1. Maataloustukirahasto

-

5.1.1. Perustulotuki

Perustulotukea on maksettava kaikelle maatalousmaalle tasapuolisuuden vuoksi.

5.1.2. Nuorten viljelijöiden täydentävä tulotuki

-

5.1.3. Ekojärjestelmä

-

5.1.4. Sektoritoimet

-

5.1.5. Tuotantosidonnainen tulotuki

-

5.2. Maaseuturahasto

-

5.2.1. Hoitositoumukset

-

5.2.1.1. Ympäristökorvaukset

-

5.2.1.2. Luonnonmukaisen tuotannon korvaukset

Nykyisessä tuotanto- ja markkinatilanteessa vaatimus koko tilan siirtämi-

sestä luomuun ja ns. sekatilamallista luopumisesta on väärä aiheuttaen tuntuja rahallisia menetyksiä tiloille. Nykyinen sekatilamalli mahdollistaa luomukasvinviljelytuotteiden päätyminen markkinoille. Luomumaidosta ja luomueläimistä ei tässä tilanteessa tehdä uusia tuotantosopimuksia.

5.2.1.3. Eläinten hyvinvointi

-

5.2.2. Luonnonhaittakorvaukset

Luonnonhaittakorvaus tulee porrastaa siten, että tuki on korkeampia sato- ja kasveilla kuin luonnonhoitopelloilla ja suojavyöhykkeillä. Luonnonhaitta on myös korvauskelvottomilla lohkoilla, joten sitä on maksettava koko viljelyssä olevalle maatalousmaalle.

5.2.3. Investoinnit

-

5.2.3.1. Maatalousinvestoinnit

Suunnitelman lauseen mukaan hakemushetkellä enintään 40 –vuotiaalle hakijalle, jonka tilanpidon aloittamisesta hakemushetkellä on enintään seitsemän vuotta, myönnettävän [avustuksen/tuen] enimmäistasoa voidaan korottaa 10 prosenttiyksikköä. Tässä riittäisi korotetun tuen perusteeksi pelkkä 40 vuoden ikävaatimus, perusteena toimintaympäristön ja rahoitustilanteen muutokset.

Investointien houkuttelevuuden lisäämiseksi olisi perusteltua ottaa käyttöön korotetut investointituet Itä- ja Pohjois-Suomessa.

5.2.3.2. Yritysinvestoinnit

Leader-toiminnan osalta investoinneissa esitetään rajausta paikallisille ja maakunnallisille markkinoille. Digi- ja aikana ulkomaisia markkinoita ei tulisi kategorisesti rajata pois, koska esim. verkkokaupassa ja matkailussa rajanveto on hankalaa ja turhaa.

5.2.3.3. Laajakaistainvestoinnit

Laajakaistoja koskeva suunnitelma on kokonaisuutena kannatettava. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien kattavuus tulee koko maassa olla aukoton ja miniminopeusvaatimus on nostettava sellaiselle tasolle, joka mahdollistaa yritystoiminnan ja monipaikkaisen toiminnan myös syrjäisemmällä maaseudulla.

Laajakaistainvestointien merkitys ja tarve on ohjelmassa hyvin tunnistettu ja kuvattu. CAP-suunnitelman lisäksi myös elpymisrahoituksella (RRF) tuetaan maaseudun tietoliikenneyhteyksien parantamista. CAP – siirtymäkauden rahoituksessa kuntien rajalliset mahdollisuudet osallistua investointeihin on hyvin tunnistettu eikä kunnilta ole edellytetty omarahoitusosuutta. CAP-suunnitelman toteutuksessa tulee toimia vastaavalla tavalla. Laajakaistainvestointien osalta myös kunnan tulee olla mahdollista olla tuensaajana.

Kainuussa kiinteiden, nopeiden laajakaistayhteyksien saatavuus vaihtelee kunnittain sekä kuntien sisällä. Jo rakennettujen valokuituverkkojen tarpeita vastaavan kattavuuden aikaansaamiseksi tulee niiden täydennysrakentamisen, verkkoon liitettävien uusien osien tai pitkien liittymi-

en/liittymäryppäiden rakentamisen, kuulua tuen piiriin ilman, että rakennettavan verkko-osuuden tulee olla ns. itsenäisesti operoitava kyläverkko.

Toimintavarmat tietoliikenneyhteydet ovat välttämättömyys kylien asuttu-
na pitämiselle, yritystoiminnan kehittämiseksi ja sähköisten palvelujen
saavutettavuudelle niissä. Yritystoiminnan on oltava maakunnassamme
mahdollista tietoliikenneyhteyksienkin osalta koko maakunnan alueella,
myös itäisen rajavyöhykkeen läheisyydessä, missä langattomat yhteydet
eivät vastaa nykyisiinkään tarpeisiin.

5.2.3.4. Ei-tuotannolliset investoinnit

-

5.2.3.5. Yleishyödylliset investoinnit

-

5.2.4. Nuoren viljelijän aloitustuet / Yritysten aloittaminen

Aloitustukien tulee olla mahdollista myös monialaisille tiloille. Aloitustu-
kien lisäksi tulisi olla myös muita kannustumia tilojen omistajan vaihdok-
siin kuten verohelpotuksia muillekin kuin lähisukulaisuopujille. Vakuus-
ongelmiin tarvitaan ratkaisut myös tilanpidon aloittamisessakin.

5.2.4.1. Nuoren viljelijän aloitustuet

-

5.2.4.2. Yritysten käynnistäminen maaseudulla

-

5.2.5. Yhteistyö

-

5.2.5.1. Maaseudun innovaatioryhmät / EIP

-

5.2.5.2. Leader

Kainuun liitto näkee Leader-toiminnan tärkeäksi maaseutualueiden yhteis-
öjen ja yritysten toimintaedellytysten kehittämisessä sekä laajemmin
Kainuun aluekehityksen vahvistamisessa. Lisäarvoa toiminnasta on eri-
tyisesti sen vahvasta linkityksestä paikallisyhteisöihin, minkä myötä Lea-
dereiden kautta saadaan rakennettua siltaa myös muihin kehittämisoh-
jelmiin.

Leader-toimintaryhmien roolia alueellisessa ja paikallisessa kehittämi-
sessä tulee vahvistaa edelleen sekä turvata niille riittävät toimintaresurs-
sit.

5.2.5.3. Yhteistyöhankkeet

-

5.2.6. Tietämyksenvaihto ja tiedottaminen

-

5.2.6.1. Koulutus

-

5.2.6.2. Tiedonvälitys

-

5.2.6.3. Neuvontapalvelut

-
- 6. Tavoitteet ja rahoitussuunnitelma
-
- 7. Hallinto- ja valvontakuvaukset
-
- 8. AKIS-organisointi ja digitalisaatio
-
- Liitteet
-
- I Ennakoarviointi + strateginen ympäristöarviointi
-
- III Kumppanien osallistaminen
-

3) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Mari Isojärvi ovat 20.9.2021 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Lausunto Terrafame Oy:n Kolmisopen esiintymän hyödyntäminen ja kaivospiirin laajennus -hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Terrafame Oy:n Kolmisopen esiintymän hyödyntämisen ja kaivospiirin laajennuksen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Yhtiön päätuotteita ovat nikkeli- ja kobolttisulfaatit sekä sinkki. Kaivos sijaitsee Kajaanin kaupungin ja Sotkamon kunnan rajalla, Oulujoen ja Vuoksen vedenjakaja-alueella. Kaivospiirin laajenemissuunta on nykyiseltä kaivosalueelta etelään ja luoteeseen. Kolmisopen esiintymän hyödyntäminen sekä toimiminen laajennetulla kaivospiirillä edellyttää ympäristölupaa. Ympäristölupaa varten esiintymän hyödyntäminen ja siihen liittyvien toimintojen vaikutukset täytyy arvioida ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä (YVA-laki 252/2017), johon kuuluu tämä arviointiselostus. Kainuun liitto on antanut lausunnon YVA-ohjelmasta 20.4.2021.

Kolmisopen mineraaliesiintymän hyödyntämisen vaikutusten arvioinnin kanssa arvioidaan Kolmisopen esiintymän hyödyntämisen edellyttämien vesistöjärjestelyjen vaikutukset. Lisäksi arvioidaan kaivostoiminnan jatkuessa rakennettavien uusien tuotanto- ja jätealueiden ympäristövaikutukset, joista osa sijoittuu nykyisen kaivospiirin ulkopuolelle suunnitellulle kaivospiirin laajennusalueelle. YVA-menettelyn tarkoituksena on tuottaa tietoa hanketta koskevaa päätöksentekoa ja lupaprosessia varten ja lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia hankkeen suunnitteluun. YVA-lain (252/2017) ja asetuksen (277/2017) mukaan arvioinnissa keskitytään tarkastelemaan hankkeen kannalta keskeisimpiä tunnistettu- ja ympäristövaikutuksia.

Arvioitavat vaihtoehdot

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tarkastellaan hankevaihtoehtojen lisäksi Kolmisoppijärven patoamiselle kahta eri alavaihtoehtoa.

VE0: Tuotanto jatkuu nykyisten ympäristölupien mukaisesti. Malmin louhintaa tehdään ainoastaan Kuusilammen alueella. Kolmisoppea ei tällöin hyödynnetä eikä kaivospiiriä laajenneta.

VE0+: Tuotanto jatkuu nykyisten ympäristölupien mukaisesti, minkä lisäksi huomioidaan seuraavat rakenteilla ja lupamenettelyssä olevat hankkeet: uraanin talteenottolaitos, sekundääriliuotusalueen laajennus, primääriliuotusalueen laajennus, kipsisakka-altaat sekä sivukiven läjitysalue. Vaihtoehdossa huomioidaan myös suunnitteilla olevat kipsisakka-allas sekä Viitasuon allas, jotka ovat Kolmisopen hyödyntämisestä riippumattomia toimintoja.

VE1: Kuusilammen esiintymän lisäksi Kolmisopen esiintymä hyödynnetään vain osittain ja kaikki toiminnot sijoittuvat nykyisen kaivospiirin alueelle. Kolmisopen louhinnan kesto on arviolta 8 vuotta ja tuolloin kaivoksen tuotanto voisi jatkua 2040-luvun alkuun saakka.

VE2: Kuusilammen esiintymän lisäksi Kolmisopen esiintymä hyödynnetään ja kaivospiiri laajennetaan. Kolmisopen louhinnan kesto on vähintään 13 vuotta, jolloin koko kaivoksen tuotanto voisi jatkua 2050-luvulle asti (nykyisillä malmivaroilla) ja 2080-luvulle mahdollisilla mineraalivaroilla.

Kummassakin hankevaihtoehdossa (VE1 ja VE2) tarkastellaan lisäksi Kolmisoppi-järven patoamiselle kahta eri alavaihtoehtoa:

a: Kolmisoppijärveen rakennetaan pato louhosta varten Huovinlahden kohdalle.

b: Kolmisoppijärveen rakennetaan pato Niskanlahden ja Aittolahden kohdalle.

Lisäksi VE0+, VE1 ja VE2 -vaihtoehdoissa tarkastellaan tilannetta, jossa Kuusilammen avolouhokseen sijoitetaan sivukiveä.

Selostusvaiheessa on nähty tarpeellisena esittää vaihtoehdon VE0 rinnalla myös vaihtoehto VE0+. Vaihtoehto VE0+ käsittää toimintoja, joiden ympäristölupamenettely on jo alkanut sekä seuraavat Kolmisopen hyödyntämisestä riippumattomat toiminnot: Viitasuon allas ja kipsisakka-allas. Viitasuon allas on vaihtoehto koko toiminnan vireillä olevassa ympäristölupahakemuksessa esitetylle Latosuon altaan laajennukselle. Nykyinen Latosuon puhdistettujen purkuvesien allas poistuu käytöstä sekundääriliuotusalueen rakentamisen vuoksi.

Hankealueella ei ole voimassa olevia yleiskaavoja.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Kainuussa on voimassa viisi maakuntakaavaa. Kainuun maakuntakaava 2020, 1. vaihemaakuntakaava, kaupan vaihemaakuntakaava, tuulivoima-maakuntakaava sekä vaihemaakuntakaava 2030. Hankealuetta ja sen lähiympäristöä koskevat voimassa olevan maakuntakaavoituksen maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset:

Kainuun maakuntakaava 2020 on saanut lainvoiman 13.10.2009 ja 20.2.2013. Siinä hankealueen itäosaan on osoitettu kaivos tai kaivos-toimintaan tarkoitettu alue, EK. Suunnittelumääräyksen mukaan alu-

een käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä. Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Kainuun maakuntakaavassa 2020 hankealueen länsiosassa on osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, M. Maa- ja metsätalouskäyttöön tarkoitettuja alueita voidaan käyttää alueen pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta ja luonnetta muuttamatta myös erityislainsäädännön ohjaamana muihin tarkoituksiin, kuten luontais- tai muuhun elinkeinotoimintaan, turvetuotantoon, maa- ja kiviainesten ottoon, haja-asutusluonteiseen pysyvään ja loma-asumiseen sekä jokamiehen oikeuden rajoissa ulkoiluun ja retkeilyyn.

Kainuun maakuntakaavassa 2020 on hankealueelta koilliseen osoitettu at-merkinällä Tuhkakylä. Merkinällä osoitetaan aluerakenteen näkökulmasta keskeisiä kyläalueita, joiden lähiympäristöä voidaan pitää erityisen suotuisina virkistykseen, elinkeinon ja asumisen alueina. Hanke-alueelle sijoittuu maakuntakaavassa osoitettu pohjoiseen suuntautuva ohjeellinen pääsähköjohto, 110 kV. Alueilla on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Hankealueen pohjois- (Losonvaara) ja kaakkoispuolelle (Talvivaara) on osoitettu Kainuun maakuntakaavassa 2020 Natura-alueet. Merkinällä osoitetaan valtioneuvoston päätösten mukaiset Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet. Natura -alueilla ja niiden suojeluarvoja koskevissa hankkeissa noudatetaan luonnonsuojelulain 65 ja 66 §:n säännöksiä. Suunnittelumääräyksen mukaan Natura 2000 -verkoston alueita ja niiden lähellä sijaitsevia alueita koskevassa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, että suunnitelma tai hanke ei luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla heikennä merkittävästi Natura-alueiden perusteena olevia luonnonarvoja.

Kainuun maakuntakaavassa 2020 annetaan yleinen suunnittelumääräys, jonka mukaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa alueiden käyttöä koskevassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenneturvallisuuden edistämiseen sekä sujuvan ja hyvän liikenneympäristön saavuttamiseen.

Kainuun tuulivoimamaakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 31.1.2017 ja se on lainvoimainen. Hankealue sijoittuu eteläosastaan osittain tuulivoimaloiden osa-aluemerkinnän alueelle, tv-12. Osa-aluemerkinnällä tv osoitetaan alueita, jotka soveltuvat merkitykseltään vähintään seudullisten tuulivoimala-alueiden rakentamiseen. Alueella ei ole voimassa MRL 33.1 §:n mukaista ehdollista rakentamisrajoitusta.

Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on hyväksytty 16.12.2019 ja se on lainvoimainen. Hankealueelle on osoitettu vaihemaakuntakaavassa 2030 teollisuus ja varastoalue, t/kem, jolla on merkittävä, vaarallisia kemikaaleja valmistava tai varastoiva laitos. Hankealueen länsi-etelä-osassa sijaitsee vaihemaakuntakaavassa 2030 osoitettu kaivosmineraalialue, ek-m. Osa-aluemerkinnällä osoitetaan alueita, joilla

on todettu olevan merkittäviä tai hyödyntämiskelpoisia malmi- ja mineraaliesiintymiä. Merkintää koskee suunnittelumääräys, jonka mukaan alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon mahdollisen kaivostoiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä. Hankealueella sijaitsee vaihemaakuntakaavassa 2030 osoitettu luo-kohde. Kohdemerkinnällä osoitetaan suojelualueiden ulkopuolella olevat merkittävimmät uhanalaisten kasvien ja hyönteisten esiintymisalueet. Suunnittelumääräyksen mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varmistaa, että suunniteltu maankäyttö ei vaaranna uhanalaisten kasvien tai hyönteisten elinoloja.

Hankealueella sijaitsee Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 osoitettu energiahuollon alue, en. Kohdemerkinnällä osoitetaan maakunnan energiahuollon kannalta tärkeät voimala/muuntamo/sähköasema-alue. Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Suunnittelumääräyksen mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee varautua uusien pääsähköjohtoyhteyksien kytkeytymiseen ko. alueelle. Hankealueelle on osoitettu vaihemaakuntakaavassa 2030 alueelta länteen suuntautuva yhdysrata / sivurata ja liikennepaikka ja 110 kV pääsähköjohto. Alueilla on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Aluetta sivuaa elinkeinoelämän erityisen merkittävä seututie, st-e. Merkinnällä osoitetaan elinkeinoelämän kannalta erityisen tärkeät seututiet, joiden liikenteellinen merkitys edellyttää mm. tien leveyteen ja geometriaan liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Alueelta koilliseen on osoitettu valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde, Huovilan turbiinimyly. Suunnittelumääräyksen mukaan alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet sekä ominaispiirteet ja turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.

Hankealueen pohjois- ja kaakkoispuolelle on osoitettu Kainuun voimassa olevassa vaihemaakuntakaavassa 2030 perinnemaisemakohteet. Suunnittelumääräyksen mukaan, alueiden suunnittelussa tulee turvata kohteen kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilyminen. Hankealueelta pohjoiseen, Losonvaaraan, on osoitettu myös luo-kohde. Suunnittelumääräykset on esitetty edellä. Alueen eteläreunan ympäristöön on osoitettu turvetuotantoon soveltuva alue, tu-1. Merkinnällä on osoitettu energiahuollon kannalta tärkeät turvetuotantoon soveltuvat alue. Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on osoitettu hankealueesta pohjoiseen ja kaakkoon luonnonsuojelualueita SL.

Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on annettu muinaisjäännöksiä ja muuta arkeologista kulttuuriperintöä koskeva yleinen suunnittelumääräys, jonka mukaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa alueidenkäyttöä koskevassa suunnittelussa tulee tarkistaa kiinteitä muinaisjäännöksiä ja muuta arkeologista kulttuuriperintöä

koskeva ajantasainen tieto museoviranomaisten ylläpitämistä rekistereistä ja arvioida yhteistyössä museoviranomaisten kanssa mahdollisten aluetta / kohdetta koskevien selvitysten tai tutkimusten tarve.

Myös muut Kainuun voimassa olevat koko maakuntakaava-aluetta koskevat yleiset suunnittelumääräykset koskevat hankealuetta.

Kainuun liiton YVA-ohjelmasta antamassa lausunnossa 20.4.2020 esitetyt asiat on pääosin huomioitu lausuttavana olevassa arviointiselostuksessa. Kainuun liitto korostaa edelleen, että ympäristövaikutusten arvioinnin lisäksi on arvioitava ja kuvattava vaihtoehtojen riskit, epävarmuustekijät ja toimenpiteet riskien estämiseksi toiminnan aikana ja sen päätyttyä riittävällä tavalla.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen luonnoksessa esitetään pääosin hanke-alueelle ja sen ympäristöön Kainuun maakuntakaavassa 2020 osoitetut maakuntakaavamerkinnot. Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on osin muutettu ja kumottu maakuntakaavan 2020 merkintöjä. Kainuun liitto esittää, että YVA-selostuksessa todetaan ainoastaan Kainuun voimassa olevat maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset asian selkeyttämiseksi YVA-menettelyyn osallistuville tahoille.

Kainuun voimassa olevassa tuulivoimamaakuntakaavassa on osoitettu Sivakkalehdon tuulivoimaloiden alue (tv-12) hankealueen eteläosaan. Arviointiselostusluonnoksessa todetaan, että tällä hetkellä Sivakkalehdon alueella ei ole käynnistynyt tuulivoimahanketta. Sotkamon kunnanhallitus on päättänyt 30.8.2021 ja Kajaanin kaupunginhallitus 7.9.2021 käynnistää osayleiskaavan laatimisen Sivakkalehdon alueella. Kainuun liitto pitää tärkeänä, että YVA-selostuksessa arvioidaan ja huomioidaan vaikutukset hankealueen ja sen ympäristön muuhun suunniteltuun maankäyttöön riittävällä tavalla.

Kainuun maakuntavaltuusto on päättänyt kokouksessaan 17.6.2019 käynnistää vaihemaakuntakaavan laatimisen Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan tarkistamiseksi. Kaavan laatimista koskeva osallistumis- ja arviointisuunnitelma on hyväksytty Kainuun maakuntahallituksessa 23.11.2020 ja sitä on tarkistettu 19.4.2021.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa arviointiselostuksen luonnokseen."

4) Suunnittelujohtaja Sanna Schroderus ja suunnittelija Mari Isojärvi ovat 20.9.2021 antaneet Kainuun ELY-keskukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Lausunto Terrafame Oy:n kaivosalueella olevien vanhojen vesienkäsittelysakkujen loppusijoittaminen -hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Kainuun ELY-keskus on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Terrafame Oy:n kaivosalueella olevien vanhojen vesienkäsittelysakkujen loppusijoittamishankkeen ympäristövaikutusten arviointi-

selostuksesta. Arviointiselostus on osa hankkeesta tehtävää ympäristövaikutusten arviointiprosessia. Kainuun liitto on antanut lausunnon YVA-ohjelmasta 26.4.2019.

Merkittävä osa vuosina 2012–2013 tapahtuneiden kipsisakka-alasvuotojen vuotovesistä padottiin Terrafamen (silloisen Talvivaaaran) kaivosalueelle maapohjaisiin altaisiin. Syntyneiden jätevesien käsittelemiseksi rakennettiin kenttäpuhdistamoja, joilla kipsisakka-altaan vuotovesiä on käsitelty kalkkimaidolla. Käsitellyssä haitalliset metallit saostuvat ja sakka laskeutuu altaan pohjalle. Vesienkäsittelysakka on vesien puhdistamisessa muodostuvaa prosessijätettä ja se on luokiteltu vaaralliseksi jätteeksi. Osa sakasta on sijoitettu kentille ns. geotuubeihin. Vanhojen vesienkäsittelysakkojen käsittelyä ja loppusijoittamista koskevassa ympäristövaikutusten arvioinnissa on katsottu tarpeelliseksi varmistua vesienkäsittelyn jatkuvuudesta kunnostamisen aikana ja sen jälkeen. Uudelle keskuspuhdistamolle keskitetyn vesienkäsittelyn edellytyksenä on, että kipsisakka-altailla on riittävästi läjitystilavuutta vesienkäsittelysakkoille. Riittävän läjitystilavuuden varmistamiseksi YVA-menettelyssä arvioidaan myös neljännen kipsisakka-altaan rakentaminen.

Arvioitavat vaihtoehdot

Nykytilanne: Sakat ovat peittämättöminä kalvopinnoitetuilla geotuubikentillä sekä maapohjaisissa altaissa. Uuden kipsisakka-alasvuotojen rakentamiseen ei varauduta, eikä Mourunpuron kunnostuksessa syntyneitä haitta-ainepitoisia massoja loppusijoiteta. Tämä vastaa YVA-asettelun VE0-vaihtoehtoa, joka tarkoittaa sitä, että hanketta ei toteuteta. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollisten haitallisten ympäristövaikutusten vuoksi toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, joten vaihtoehdosta VE0 käytetään YVA:ssa nimitystä nykytilanne.

VE1, Kortelammen jätealue A: Geotuubikenttien sakkojen (380 000 m³) ja Mourunpuron haitta-ainepitoisten massojen (29 000 m³) sijoittaminen paikoilleen. Kunnostettavien massojen (1 159 000 m³) sijoittaminen Kortelammen padon valuma-alueen sisäpuolelle, jonne rakennetaan valtioneuvoston asetuksen 331/2013 mukaiset määräykset täyttävä tai vastaavan suojatason tarjoava vaarallisen jätteen loppusijoitusalue, sekä pilaantuneille maille tavanomaisen jätteen loppusijoitusalue. Vesienkäsittely on keskitetty keskusvedenpuhdistamolle, jossa muodostuva vesienkäsittelysakka sekä metallien talteenoton loppuneutralointisakka läjitetään kipsisakka-altailla. Vaihtoehto pitää sisällään neljännen kipsisakka-altaan rakentamiseen varautumisen.

VE2, Kortelammen jätealue B: Geotuubikenttien sakkojen (380

000 m³) ja Mourunpuron haitta-ainepitoisten massojen (29 000 m³) sijoittaminen paikoilleen. Kunnostettavien massojen (1 159 000 m³) sijoittaminen Kortelammen padon valuma-alueen ulkopuolelle, jonne rakennetaan valtioneuvoston asetuksen 331/2013 mukaiset määräykset täyttävä tai vastaavan suojatason tarjoava vaarallisen jätteen loppusijoitusalue, sekä pilaantuneille maille tavanomaisen jätteen loppusijoitusalue. Vesienkäsittely on keskitetty keskusvedenpuhdistamolle, jossa muodostuva vesienkäsittelysakka sekä metallien talteenoton loppuneutralointisakka läjitetään kipsisakka-altaille. Vaihtoehto pitää sisällään neljännen kipsisakka-altaan rakentamiseen varautumisen.

VE3, sakkujen hyötykäyttö: Geotuubikenttien sakkujen (380 000 m³) ja Mourunpuron haitta-ainepitoisten massojen (29 000 m³) sijoittaminen paikoilleen. Kunnostettavien massojen (1 159 000 m³) hyötykäyttö kipsisakka-alden 1 ja 2 sekä mahdollisesti muiden jätealueiden täyttömuotoilussa sekä osana peiterakennetta. Vesienkäsittely on keskitetty keskusvedenpuhdistamolle, jossa muodostuva vesienkäsittelysakka sekä metallien talteenoton loppuneutralointisakka läjitetään kipsisakka-altaille. Vaihtoehto pitää sisällään neljännen kipsisakka-altaan rakentamiseen varautumisen.

Hankealueella ei ole voimassa olevaa yleiskaavaa.

Ympäristövaikutusten arviointiselostusluonnos

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (myöhemmin YVA-selostus) luonnoksessa esitetään pääosin hankealueelle ja sen ympäristöön Kainuun maakuntakaavassa 2020 osoitetut maakuntakaavamerkinntät. Kainuun vaihemaakuntakaavassa 2030 on osin muutettu ja kumottu maakuntakaavan 2020 merkintöjä. Kainuun liitto esittää, että YVA-selostuksessa todetaan ainoastaan Kainuun voimassa olevat maakuntakaavamerkinntät ja -määräykset asian selkeyttämiseksi YVA-menettelyyn osallistuville tahoille.

YVA-selostusluonnoksessa esitettyjen voimassa olevien maakuntakaavamerkintöjen ja -määräysten lisäksi kaivosalueelle on osoitettu lainvoimaisessa vaihemaakuntakaavassa 2030 alueelta länteen suuntautuva yhdysrata / sivurata ja liikennepaikka sekä 110 kV pääsähköjohto. Kainuun maakuntakaavassa 2020 hankealueesta pohjoiseen on osoitettu ohjeellinen pääsähköjohto 110 kV. Lisäksi hankealueen ympäristöön on osoitettu Kainuun tuulivoima- maakuntakaavassa (lainvoima 21.5.2019) Sivakkalehdon tuulivoimaloiden alue, tv-12.

Hankealue sijaitsee Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavotuksessa osoitetulla kaivos tai kaivostoimintaan tarkoitettulla alueella, EK. Kainuun liitto muistuttaa, että aluevarausmerkintää koskee

suunnittelumääräys: "Alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttama ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä". Myös muut hankealuetta koskevat voimassa olevat maakuntakaavamääräykset ohjaavat alueen tarkempaa suunnittelua (mm. liikenneturvallisuutta koskeva yleismääräys).

Lisäksi Kainuun liitto toteaa tarkennuksena ja YVA-selostuksessa huomioitavaksi seuraavaa:

- Kainuun maakuntakaava 2020 on vahvistettu 29.4.2009 (valtio-neuvoston päätös YM3/5222/2007) YVA-selostuksessa todetun 9.4.2009 sijaan.
- YVA-selostuksen luonnoksessa todetaan, että Kainuun kokonaismaakuntakaavan 2020 tarkistaminen on vireillä (käynnistetty 1.6.2015). Kainuun kokonaismaakuntakaavan tarkistaminen saatiin päätökseen maakuntavaltuustossa 16.12.2019 hyväksytyllä ja 26.2.2020 voimaan kuulutetulla Kainuun vaihemaakuntakaavalla 2030.
- Kainuun vaihemaakuntakaavan 2030 kaivosmineraalialueen osa-aluemerkinnällä ek-m osoitetaan alueita, joilla on todettu olevan merkittäviä ja/tai hyödyntämiskelpoisia malmi- ja mineraali-esiintymiä.
- Tuhkakylä on osoitettu Kainuun maakuntakaavassa 2020 merkinnällä kylä, at, jolla osoitetaan aluerakenteen näkökulmasta keskeisiä kyläalueita, joiden lähiympäristöä voidaan pitää erityisen suotuisina virkistys-, elinkeinojen ja asumisen alueina.
- Kainuun maakuntavaltuusto on päättänyt 17.6.2019 kokouksessaan käynnistää vaihemaakuntakaavan laatimisen Kainuun tuuli-voimamaakuntakaavan tarkistamiseksi.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa arviointiselostuksen luonnokseen."

Lisätietoja lausunnoista nro 1, 3-4 antaa suunnittelujohtaja Sanna Schroderus, puh. 044 710 0873 ja lausunnosta nro 2 maakuntajohtaja Pentti Malinen, puh. 044 797 0197 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
